

Potem je govoril profesor Vesely (na graškem učiteljskišču) o novi metodi risanja. V jako zanimivem govoru primerja smoter stare in nove metode ter govori o različnem risanju, začeni z risanjem iz spomina do risanja predmetov.

Predsednik zahvali govornika na poučnem predavanju ter opozori delegate, da bi si po slišani teoriji ogledali prakso, to je razstavo risarskih del v učiteljskišču.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca malega srpana 1905 K 113.819-35.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

XVII. glavna skupščina „Zaveze“ v Pulju.

(Koniec.)

Ogledovanje arzenala in arene.

V ponedeljek, dne 14. t. m. popoldne so si ogledali skupščinarji c. kr. arzenal, vojno ladjo »Cesarjevič Rudolf« in mornarski muzej.

C. kr. admiralat se je izkazal nasproti učiteljstvu toliko naklonjenega, da mu je dovolil ogled vseh znamenitosti ter mu dal na razpolago tudi potrebno osebje, ki je izletnike vodilo po vseh prostorih, po vseh oddelkih in mu dajalo pojasnila. Zavezniki so z največjim zanimanjem ogledovali vse mnogobrojne znamenitosti in so pač c. kr. admiralatu za njegovo naklonjenost in prijaznost iskreno hvaležni.

Iz arzenala so odšli skupščinarji proti ostanku starih rimskih časov, proti areni, ki je takisto zbudjala splošno zanimanje.

Koncert mornarske godbe.

Ogledovanje je trajalo od 2. do 7. ure zvečer. Potem se je zbralo učiteljstvo na vrtu hotela Belvedere, kjer je priredila mornarska godba koncert, ki je uspel nad vse sijajno. Izvajanje vsake točke bogatega sporeda je bilo fino in eksaktno. Improvizovani moški pevski zbor je pod izvrstnim vodstvom tovariša Karla Mahkote prepeval z burnim odobravanjem pozdravljane efektne skladbe. — Zabava je bila pristrčna, prijateljska.

Glavno zborovanje.

H glavnemu zborovanju, ki se je vršilo 15. t. m. dopoldne, se je zbralo okrog 180 učiteljev in učiteljic.

Predsednikov nagovor.

Predsednik L. Jelenc:

Slavni zbor:

Vas vse, ki ste se zbrali danes iz pokrajina,

... kjer Drava deroča,
kjer Sava valove bistre vali,
kjer Kolpa šumi in jadrna Soča
k Jadranskemu morju peneča hiti,
pozdravljam najprestrčneje!

V drugič zboruje danes »Zaveza avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« na tleh kršne Istre. Na avstrijski Rivieri

v svetovnoznanu, divni Opatiji smo se bili sešli v prvič 19. in 20. avgusta 1896. l., da smo podali roko hrvaškemu učiteljem istrskim. Ob isti priliki smo bili sklenili iskreno pobratimstvo: nič več naj ne bo mej med nami, temveč veže naj nas isti stanovski ponos in ista bratovska ljubav; spoznavajmo se, ne le po obrazu, ampak tudi po srcu in duhu. Zagotavljali smo si: Vaši napor, bratje Hrvati, so naši napor, vaše težnje, naše težnje. Zvezda vodnica vsemu našemu stremljenju pa bodi: napredek ljudskega šolstva, svobodna šola v blaginjo ljubljene naroda in svobodno, svobodnomiselno ter gmotno dobro podprto učiteljstvo.

Ta vzvišena misel nas je bila zedinila v bratsko slovo s hrvaškimi tovariši, s hrvaškimi brati.

Tem nazorom je ostala »Zaveza« od tedaj do danes zvesta, s tem programom je prišla tudi danes v Pulj. Jasen je nje program, čisti so njeni nameni, in vendar jo je zapustil del istrskega učiteljstva ter hodi svoja pota.

Menda jim ni bil všeč odpad in boj, ki ga ima »Zaveza« z drhaljo, ki se zbira okrog klerikalne stranke, ki nasprotuje šoli kar more in ki sistematično uničuje sadove te šole, ker hoče ohraniti narod v nevednosti in temi. Saj dobro vedo, da le tak narod poljublja bič, ki ga tepe in se da izkoriščati. Kako bi tudi ne bili v najljutejši borbi s stranko, ki s sirovo, brutalno silo, ki jo imenuje obstrucija, ovira in zavlačuje izboljšanje našega gmotnega stanja, ki nam gre po zakonu in pravici. Za štrajkujoče delavce imajo klerikalci največjo ljubezen in kadar diktirajo delavci svoje zahteve, gredo klerikalci prav radi zanje v ogenj; za delavce na polju prosvete pa imajo samo preziranje, zaničevanje, da, celo brutalno silo. Proti takim nasilnikom naj bi ne šli v boj do skrajnosti?!

Ne varajte se, dragi tovariši istrski, tudi pri vas je klerikalizem, le pritajen je in ne nastopa doma agresivno, ker ne najde odpora. Ali ni tisti v klerikalnem taboru, ali ne pospešuje tisti klerikalnih teženj, ki leze pod plašč nadutega, odurnega gromovnika dr. Šusteršiča in pobira stopinje za najbolj neznačajnim politikom, kar jih nosi lepi slovenski svet, za dvornim svetnikom Šukljutom?!

Mar li ne podpirajo moralno in gmotno vaši prvoborniki naših najsrdečjših, najstrupenejših sovražnikov?

Premišlujte o tem, drugi tovariši istrski in po tehtnem preudarku uravnajte svoje delovanje, a glejte, da ne bo prepozno.

Tožni so časi za nas in naše ljudsko šolstvo. Sami stojimo sredi planjave v silovitem boju. Svobodnomiselne stranke, ki so ustvarile novodobno šolo in poklicale naš stan v življenje, stoje malomarno ob strani in nas puste v obupnem položaju.

Vendar ne obupajmo. Vzgojimo plemenito, drzno in svobodnomiselno ljudstvo! Le v svobodnomiselnem narodu je doma plemenitost duha in srca. Iz tega naroda bodo izšli možje in prišli v legislativne zastope, ki bodo dali tudi nam kar nam gre po pravici in zakonu.

S pomočjo tako vzgojenega ljudstva bomo zapodili klerikalno stranko od šole proč, rekoč: tu nimaš ti nič govoriti!

Tedaj pa bo razgnal svež veter prosvete goste, neprodorne megle klerikalizma iznad naših lepih pokrajin in prisvetilo bo svetlo solnce napredka. Mi pa bomo vzkliknili z navdušenim srcem: Narod smo privedli iz teme k luči, z bojem k zmagi! In to bo naš veliki dan, dan zmage, uspeh našega velikega truda! (Burno odobravanje.)

Pozdrav predsednika deželnega goriškega učiteljskega društva.

Podtajnik Ivan Šega (bere):

Slavni

»Zavezi avstr. jugoslov. učit. društev« v Pulju.

Razmere in skrbi na domu vežejo podpisane, da ne more kot zastopnik »Deželnega učiteljskega društva poknežene grofije Goriško-Gradišanske, prihiteti v Pulj h glavni skupščini »Zaveze«.

Sprejmite vsi zvesti Zavezniki in Zaveznice zagotovilo, da sem podpisani stanoviten pristaš »Zaveze«, na katero zaupno gledam, ko nas naši stanovski nasprotniki neprenehoma izpodkopujejo in hočejo sedaj po eni, sedaj po drugi poti nas zaslužiti. V boju proti njim nimamo nobenega zanesljivega varuha in pomočnika. Poklicani varuhi naših interesov varujejo pogostoma bolj naše nasprotnike kakor nas, ker smo mi šibki, oni močni ter imajo proti njim preveč, proti nam premalo ozirov. Gorje nam, če nismo dobro organizovani in se ne branimo sami po dobrih organizacijah. Učiteljstvo ima samo enega zanesljivega varuha in pomočnika: samo sebe. Če se sami sebe zapustimo, postanemo hlapci naših nasprotnikov in revne sirote. Živela »Zaveza« kot zastopnica naših stanovskih interesov! Živeli njeni zvesti člani! Vrnite se okrepčani na duhu in telesu domov s trdno zavestjo, da smo močni, če smo združeni in če vztrajno delamo. V slogi in delu je naša moč, naša zmaga!

Fr. Bajt, predsednik.

I. točka dnevnega reda.

Predsednik: Prosim tovariša Plesničarja, da poroča o I. točki dnevnega reda.

Nadučitelj Pavel Plesničar govori o peticiji na državni zbor za izboljšanje gmotnega položaja ljudskega učiteljstva (za preuredbo § 55. državnega ljudskošolskega zakona potom državne legislative. Ker priobčimo ta referat posebe, objavljamo na tem mestu samo obe resoluciji:

I. Vodstvo »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« naj stopi vnovič v zvezo z vsemi avstrijskimi Zavezami, da se reši že enkrat pereče vprašanje glede službenih prejemkov ljudskošolskega učiteljstva.

II. Vodstvo »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« naj deluje z vsemi močmi na to, da odpošljejo vse Zaveze v najkrajšem času enotne peticije na državni zbor glede uravnave plač ljudskošolskega učiteljstva, v katerih naj se posebno poudarja, da se § 55. ljudskošolskega zakona z dne 14. maja l. 1869, drž. zak. št. 62, temeljito razjasni, oziroma popolni tako, da bodo vsi deželni zbori na jasnem glede službenih prejemkov ljudskošolskega učiteljstva, da bodo ti prejemki v resnici odgovarjali duhu imenovanega § 55, oziroma XI, X. in IX. plačilnemu razredu državnih uradnikov.

Predsednik: Otvarjam razpravo. Želi kdo govoriti? Tovariš Štipko Jelenc.

Nadučitelj Štipko Jelenc: Predlagam, da se izreče tovarišu poročevalcu za izborni referat zahvala.

Učitelj Pavel Flerè: Ure, ki jih porabimo za popravljanje pismenih izdelkov, naj se uštevajo v zakonito določeno število tedenskih ur.

Nadučitelj Lovro Perko: Naj se določi maksimum 25 ur na teden.

Nadučitelj Jožef Zajec: Službena doba naj se skrči na 30 let.

Poročevalec Plesničar: Vztrajam pri svojih resolucijah, ker je njiju glavni namen, da opozorimo vlado na § 55. Sicer se pa pridružujem tovarišema Perkotu in Zajcu.

Učitelj Fran Voglár: Ali misli »Zaveza« takoj odposlati peticijo na državni zbor?

Poročevalec: Moje mnenje je, da naj »Zaveza« prej stopi v dogovor z ostalimi avstrijskimi »Zavezami«.

Resoluciji sprejeti enoglasno. Takisto sprejeta predloga Perko in Zajec.

II. točka dnevnega reda.

Predsednik: Preidimo k drugi točki dnevnega reda. Prosim g. poročevalca prof. dr. Ilešiča, da nam poda svoj referat.

Prof. dr. Fran Ilešič je, navdušeno pozdravljen, govoril o »Početkih slovanskega šolstva v Istri v jožefinski dobi.« — To predavanje je del večje študije, ki izide v tisku. Ilešičev referat je bil dovršeno popolen po obliki in vsebini. Učinkoval je z elementarno silo: bil je izreden užitek. Zaradi tesnega prostora podajamo tu samo glavne misli:

Do časov cesarja Jožefa avstrijska slovanska Istra ni imela niti ene šole niti ene šolske knjige. — Prvi je na tem polju deloval Fran Nikola Peršič (1748—1802) iz Lovrana, kanonik ljubljanski in nazadnje prošt novomeški. — Peršič je bil skrajno jožefinskega mišljenja, oboževalec cesarja Jožefa in nadškofa Brigide. — Pri svojem delu se je premalo oziral na faktično kulturno stanje takratne Istre in Dolenjske: gradil je od zgoraj, zato je končno padel. — Pedagoški pravilno pa je postopal, uvažujoč pri delu narodnost, in zato je njegovo delovanje velikega pomena.

Ko je govornik končal svoje predavanje, se je dvignil med poslušalstvom pravcati vihar burnega ploskanja in navdušenih živio-klicev.

Predsednik: Želi kdo k temu poročilu besede? Tovariš Avgust Rajčič.

Učitelj Avgust Rajčič: Gospod poročevalec nam je odkril košček istrske kulturne zgodovine, ki nam je bila doslej neznana. Za krasno njegovo predavanje mu izrekam posebno zahvalo istrskih učiteljev. (Ploskanje.)

Predsednik: Zahvaljujem govornika na izrednem užitku, ki nam ga je podal s svojim izbornim predavanjem.

Govorniku so čestitali z vseh strani in mu priredili presrečne ovacije, dokaz, da njegov govor ni samo izredno ugajal, marveč da uživa g. profesor, ki se čuti takorekoč solidarnega z ljudskošolskim učiteljstvom, med zborovalci največje simpatije.

III. točka dnevnega reda.

Predsednik: Na vrsti je sedaj tretja točka dnevnega reda. Prosim tovariša Anžlovarja, da nam poroča o tej točki.

Učitelj Miroslav Anžlovar je govoril o »Odpravi krajevnega plačilnega sistema v Istri.« — Ker priobčimo tudi ta temeljito sestavljeni referat posebe, objavljamo za sedaj samo poročevalčevo resolucijo, ki se glasi:

Učiteljstvo, zbrano na zborovanju »Zaveze«, obsoja obstoječi krajevni plačilni sistem v Istri kot krivičen, škodljiv in poguben za istrsko učiteljstvo, smatra krajevne doklade

Hrušica. Žal, da me zadržuje bolezen. Kolegijalno staro srce zboruje z vami. Živeli tovariši!

Waišel.

Kastav. U duhu s vama. Želim najbolji uspeh. Živili Dukić, predsednik učiteljskoga društva.

Kočevje. V risarskem tečaju zbrani slovenski tovariši vam kličejo: Neustrašeno naprej za napredek in povzdigo stanu!

Krško. Zadržan. Pozdrav! Lapajne.

Ormož. Obilo uspeha vašemu delu! Živelo jugoslovansko učiteljstvo! Ormoška Čitalnica.

Ormož. Živeli zborovalci! Z geslom Viribus unitis za našo sveto stvar!

Porekar, Potrato, Valentinčič.

Ormož. Naprej v težki borbi za naše pravice in naš kruh! Ormoško učiteljsko društvo.

Selce. Od srca kličem vsem zaveznikom: »Štvala! Čvrsto naj stoji naša učiteljska trdnjava!

Gernek.

Sv. Lucija. Ob sinji obali Adrije zbranim buditeljem naroda kličejo od bistre Soče: Bog blagoslovi vaše delo! Hrast, Mikuž, Kovačič.

Toplice pri Novem mestu. Zborovalcem presrčne pozdrave in mnogo uspeha!

Jeršinovič, Javoršek, Gebauer, Matko, Reiniger, Gregorc.

(Nečitljivo.) Vračaje se z deželne učiteljske skupščine se družim v duhu z vami in vas vse srčno pozdravljam ter kličem: Le krepko naprej!

(Nečitljivo.) Bilo sretno! Živili skupštinarji! Kliču oduševljenjem Tončič, braća Rodić, Zmak.

Izlet na Brione. Povratek.

Po banketu se je peljalo učiteljstvo na dveh tenderjih, ki ju je brezplačno dal na razpolago c. in kr. pristaniški admiralat, na otok Brion. Morje je bilo mirno in krasno kot zrcalo. Izletniki so se divili lepoti prirode in slovanske zemlje. Ko so dospeli zopet v Pulj, so se nekateri odpeljali z večernim brzovlakom proti domu, drugi so prenočili še v Pulju in odpluli naslednjega dne s parnikom v Opatijo in Reko, odkoder so se razšli na tihe svoje domove.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Ormoško učiteljsko društvo je imelo 3. avgusta vesel sestanek na Humu, kamor je izletelo, da tam zboruje. Društvenikov je prišlo 25 ter naslednji gostje: gg. Ivan Trstenjak, profesor gimnastike kralj. višje gimnazije in učiteljišča v Zagrebu, Ivan Štampar, meščanski učitelj v Zagrebu, Avg. Šabec, c. kr. učitelj v Idriji, Fran Tratar, učitelj v Mokronogu, I. Karbaš, učitelj pri Miklavžu; potem gospa Ungarjeva iz Središča, gospa Šalamunova z gđč. hčerko iz Miklavža, gospa Rajšpova iz Ormoža in gospa Kosijeva iz Središča; gospodične: Adela Vantur, učiteljica iz Ljubljane, M. Krašovic, učiteljica iz Središča, Marica Lazar, uč. abit. iz Gorice ter gg. Martin Ivanuša, načelnik kraj. šolskega sveta, stud. phil. J. Kelemina iz Miklavža, stud. iur. Anton Vtičar iz Huma, abiturijentje Fr. Polak iz Svetinj in Fran Šalamun iz Obriža ter Rud. Zorn iz Trsta.

Društveni načelnik g. Anton Porekar je pozdravil vse navzoče, posebno pa še čestite goste prav presrčno. Nanovo je pristopil društvu g. Oskar Slemenšek, učitelj pri Bolfenku.

Gospod Ivan Trstenjak, profesor gimnastike v Zagrebu, je govoril o telovadbi ter razdelil svoje jako zanimivo podavanje v naslednje točke: a) Gimnastika pri različnih narodih. b) Zakaj so se vsi narodi bavili z gimnastiko. c) Kako delimo gimnastiko. č) Vzgojna ali pedagoška telovadba v šolah. Podavatelj — znan kot izboren govornik — je končal svoje podavanje, apelujoč na učiteljstvo, da se bavi z vedno večjo vnemo s šolsko telovadbo, ki je prvi pogoj, da izide iz naroda vedno več na umu in telesu krepkih in čilih mož, ki bodo močna opora narodu; zakaj narod, ki ima dosti takih mož-stupov, ni izgubljen. Viharno ploskanje in odobravanje na koncu govora je bil dokaz, da so navdušene besede g. prof. obudile navdušenje za predmet, ki je tolike vzgojne vrednosti.

Gospod Ant. Porekar je podal zgodovinsko črtico o humski šoli.

Vročinske počitnice, ki nam jih je visoki deželni šol. svet štajerski poklonil, so sicer na eni strani velika dobrota za učiteljstvo in šolsko mladino, ki so vsaj popoldne rešeni neznosne šolske temperature, na drugi strani pa te počitnice, na vsak način ovirajo reden napredek v posameznih učnih predmetih in onemogočijo izvedbo na tedne in posamezne ure določenega celoletnega učnega načrta. Zato predlaga g. Rajšp, da se temu nedostatku odpomore na ta način, da naj učna uprava prisili krajne šolske svete velike počitnice iz pedagoških in posebno iz higijenskih ozirov preložiti na dva najbolj vroča mesca, to sta julij in avgust. — Sprejeto.

Z ozirom na napad v »Südsteirische Presse«, št. 54, z dne 8. julija t. l. izreče naše društvo g. Ernestu Slancu kot zastopniku v okr. šol. svetu svoje popolno zaupanje. Prihodnje zborovanje bode 7. septembra pri Bolfenku.

Po zborovanju se je vršil skupen obed, katerega nam je tako izvrstno pripravila požrtvovalna ga. Porekarjeva. Bodi ji tu izrečena zato presrčna hvala! Pri obedu je bilo 47 oseb; bilo je treba dostikrat stopiti in poskočiti. Vrlo sta stregli in pomagali domači gospodični učiteljici Valentinčič in Potrato; tudi njima lepa hvala, ki sta zborovalce še obdarili z lepimi šopki. Med obedom so se vršile različne napitnice. Omenim naj tukaj g. Mart. Ivanuša, načelnika krajnega šol. sveta, ki je napil navzočemu učiteljstvu, g. Ivana Košarja, ki je napil gostom, g. Ivana Trstenjaka, ki je v vznešenih besedah napil naši boljši bodočnosti; g. Avg. Šabec iz Idrije se je spominjal časov, ko je še učiteljeval na Humu ter napil naši slogi. Tudi naši neutrudni pevci so se pridno oglašali. Reči smemo, da je bilo prijetno in veselo.

Hvala Vam, slavni Humčani! Razvedrili ste nas, da smo vsaj za nekaj časa pozabili na svoje težave, ter bili prav zadovoljni in srečni med Vami, ki ste nas tako prijazno sprejeli!

Zveza slov. štajerskih učiteljev in učiteljic. Vabilo k vodstveni seji v nedeljo dne 27. avg. t. l. ob 1/2 11. uri dopoldne v okol. deški šoli v Celju.

Predmet: Razgovor o 16. točki osnutka pravil »Lehrerbunda«.

Celje, 21. avgusta 1905.

Armin Gradišnik
t. č. predsednik

Književnost in umetnost.

»Slava Prešernu!« Opozorjamo krajne šolske svete in šolska vodstva na to knjižico, ki smo je že omenili. Naročila prejema »Društvo slovenskih književnikov in častnikarjev« v Ljubljani.

Pesmi. Napisal Dragotin Jesenko. V »Narodni tiskarni« v Ljubljani so izšle pesmi pokojnega Dragotina Jesenka, ki jih je uredil in jim napisal uvod s pesnikovo bio-